

УДК 330.101:332.856:336.221

DOI: [10.26565/2311-2379-2024-106-14](https://doi.org/10.26565/2311-2379-2024-106-14)**Т. В. КАЛАЙТАН***

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри туризму

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4774-4990>, e-mail: kalaitantv@gmail.com*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького
вул. Пекарська, 50, м. Львів, 79010, Україна**ЕКОНОМІКА СУМІСНОГО КОРИСТУВАННЯ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В ІНДУСТРІЇ
ГОСТИННОСТІ**

Метою статті є дослідження проблемних питань оподаткування в сфері короткострокової оренди житла із застосуванням онлайн платформ. Завдання: (1) визначити масштаби та тенденції розвитку економіки сумісного користування індустрії гостинності; (2) дослідити зарубіжний досвід організації збору та сплати податків в сфері короткострокової оренди житла із застосуванням онлайн платформ. У ході дослідження виявлено, що сектор короткострокової оренди житла зростає швидкими темпами. Така тенденція багато в чому сформувалась внаслідок появи цифрових платформ, які виступають посередниками між власниками житла та туристами по всьому світу. За даними Євростату кількість ночівель, проведених в закладах розміщування, заброньованих через онлайн платформи, перевищила рівень 2019р. і в червні 2023р. досягла 25,4% зростання, що значно вище ніж темпи відновлення в традиційному секторі. Разом з тим існування такої успішної бізнес-моделі створює певну напруженість між постачальниками послуг проживання, операторами ринку та державою. Той факт, що економіка сумісного користування функціонує через онлайн платформи, ускладнює її оцінку в межах податкового законодавства. Позитивний практичний досвід вирішення проблемних питань в сфері оподаткування короткострокової оренди має компанія Airbnb. Ця компанія збирає та перераховує податки у тих регіонах, де вона уклала угоди з урядами або за законодавством повинна це робити. В Україні у післявоєнному періоді було б доцільним впровадження практики стягнення туристичного збору онлайн платформами (під час бронювання) з подальшим його спрямуванням до туристичних регіональних фондів. Створення таких фондів формуватиме передумову для цільового використання коштів туристичного збору на розвиток туризму.

Ключові слова: **економіка сумісного користування, короткострокова оренда, оподаткування, індустрія гостинності, тимчасове розміщування.**

JEL Classification: L83, L85, H20, Z13.

Постановка проблеми. Економіка сумісного користування в останні десятиліття зростає прискореними темпами, завойовуючи в деяких галузях значну частку ринку (Калайтан & Данчевська, 2023а). Ринок послуг сумісного користування стає дедалі відомішим. Так, наприклад, у США 83% жителів станом на травень 2018 року знайомі хоча б з однією компанією, що надає послуги сумісного користування, тоді як у 2015 році ця цифра складала 47% (Statista, 2024а).

Така тенденція багато в чому сформувалась внаслідок появи цифрових платформ, які виступають посередниками для мільйонів нових економічних суб'єктів і споживачів по всьому світу. Це сприяло соціально-економічному зрушенню в бік монетизації іноді недостатньо використовуваних людських або фізичних ресурсів і активів, зробивши їх доступними для тимчасового («сумісного») використання споживачами за винагороду (OECD, 2021). І хоча економіка сумісного користування представлена в різних сферах (транспорт, проживання та ін.), але найбільшої популярності вона набула в секторі розміщування туристів. Досить часто послуги проживання в економіці сумісного користування надаються через онлайн платформи. Найбільш популярною платформою для пошуку послуг проживання в США та й по всьому світу є компанія Airbnb. Вона пропонує модель ринку, що об'єднує власників нерухомості та гостей

(туристів) онлайн для бронювання місць. Річний дохід Airbnb у 2022 році склав 8,399 млрд. дол., що на 40,17% більше, ніж у 2021 році. Виручка Airbnb за III квартал 2023 року, становила 3,397 млрд. дол., що на 17,79% більше, ніж у 2022 році (Statista, 2024b).

Дослідження показують, що в країнах з економікою, що розвивається, сектор сумісного користування має більший потенціал для зростання, зокрема, часто з причини значного інтересу до позаштатної роботи серед зростаючого населення цих країн. Прогнозується, що в поєднанні зі збільшенням проникнення мобільних телефонів і розширенням доступу до цифрового банкінгу такі країни становитимуть більшу частку глобальної економіки сумісного користування (OECD, 2021; Mastercard & Kaiser Associates, 2019).

Водночас той факт, що економіка сумісного користування є економікою, що функціонує через онлайн платформи, ускладнює її оцінку в межах податкового та правового законодавства. Виникають певні труднощі оподаткування нової економічної моделі. Зокрема, як показує дослідження Kalaitan et al. (2023b), значна частина економіки сумісного користування сектора розміщування в Україні знаходиться в «сірій зоні» і не сплачує податки в повній мірі. А, отже, враховуючи стримке зростання даного сектора економіки, потребує дослідження практика збору та сплати податків в сфері короткострокової оренди житла.

Аналіз останніх досліджень. Незважаючи на те, що економіка сумісного користування не є новим явищем (Hira & Riley, 2017), свій активний сучасний розвиток в індустрії гостинності вона розпочала зі створення у 2007р. компанії Airbnb. З тих пір економіка сумісного користування стала популярним об'єктом наукових досліджень. Вчені відмічають позитивні риси цього сектору. Так, Botsman & Rogers (2010) зазначають, що економіка сумісного користування сприяє справедливому та сталому розподілу ресурсів за рахунок створення можливості зниження витрат на продукти і послуги та споживчого попиту на ресурси. Albinsson & Perera (2012) вказують, що економіка сумісного користування частково відображає прагнення або до «антиспоживчого», або до «просоціального» споживання, яке приведе до більшої сталості. Крім того поява економіки сумісного користування привела до проривних інновацій в таких сферах як проживання, транспорт, харчування, бізнес-послуги, фінанси (Sánchez-Pérez et al., 2021).

Водночас дослідники відмічають і негативні моменти. Використання квартир, будинків для короткострокової оренди суттєво зменшує пропозицію на ринку довгострокової оренди, що сприяє підвищенню цін (Shabrina et al., 2021). Як повідомляють Sheppard & Udell (2018) в Нью-Йорку подвоєння активності лише однієї платформи сумісного використання житла Airbnb пов'язано з зростанням вартості нерухомості від 6% до 11%.

Розвиток економіки сумісного користування нерозривно пов'язаний з активним використанням онлайн платформ, що створює, на думку De Groen & Maselli (2016), певні проблеми, які пов'язані з податковим декларуванням та соціальним захистом. Bozdoganoglu (2017) також зазначає, що функціонування економіки сумісного користування через онлайн платформи ускладнює її оцінку в рамках податкового та правового законодавства.

Мета та завдання. Метою статті є дослідження особливостей збору та сплати податків в секторі короткострокової оренди житла економіки сумісного користування за умови застосування онлайн платформ. Завдання: (1) визначити масштаби та тенденції розвитку короткострокової оренди житла; (2) дослідити зарубіжний досвід організації збору та сплати податків в сфері короткострокової оренди житла через онлайн-платформи сумісного користування.

Основні результати дослідження. Індустрія гостинності є найбільш важливою складовою туризму. За даними Всесвітньої Ради з подорожей та туризму (WTTC) туризм є одним з найдинамічніших секторів економіки у світі, на який до пандемії припадало 10,3% світового ВВП, 1 з 10 робочих місць на планеті (330 мільйонів) та 6,8% світового експорту (2019р.). Більше того, з 1950 по 2019 роки міжнародні подорожі зросли в 59 разів і досягли майже 1,5 мільярда міжнародних прибуттів. Хоча COVID-19 вплинув на масштаби подорожей і туризму, він не став на заваді бажання людей подорожувати. Сектор впевнено демонструє відновлення. У 2022р. частка туризму у світовому ВВП склала 7,6%, що вище на 22% порівняно з 2021р. і лише на 23% нижче рівня 2019р. (WTTC, 2023). За оцінками Всесвітньої Туристичної Організації (ВТО) міжнародний туризм у 2023 році досяг 88% від допандемічного рівня. Згідно з останніми даними ВТО, у 2023 році міжнародні туристичні поїздки здійснили близько 1 286 мільйонів туристів, що на 34% більше, ніж у 2022 році. Доходи від міжнародного туризму у 2023

році складають 1,6 трильйона доларів США, що становить близько 95% від 1,7 трильйона доларів США, зароблених дестинаціями у 2019 році. Отже, станні дані ВТО свідчать, що міжнародний туризм майже повністю відновився від безпрецедентної кризи COVID-19. Більше того багато напрямів досягли або навіть перевищили кількість прибуттів і надходжень до пандемії (UNWTO, 2024).

Враховуючи здатність туризму сприяти створенню робочих місць, стимулювати економіку, сприяти регіональній інтеграції та об'єднувати людей по всьому світу, галузь подорожей та туризму має унікальну можливість змінити життя країн, що розвиваються, на краще. Здатність сектору приймати мандрівників ще більше розширилася завдяки зростанню короткострокової оренди, яку відносять до економіки сумісного користування.

Надаючи людям можливість використовувати своє житло для додаткового заробітку, короткострокова оренда розширила участь у туризмі, збільшила кількість доступного житла, а також запропонувала для туристів нову ціннісну пропозицію. Коцепція сумісного користування не є новою і короткострокова оренда існує вже давно. Але в цьому секторі за останніх 15 років відбулись значні зміни, які пов'язані з появою цифрових платформ: за період 2010-2018рр. розмір ринку виріс приблизно на 167% (OECD, 2021).

Незважаючи на дію факторів, що уповільнюють розвиток туризму після COVID-2019 (Kalaitan et al., 2022a), він впевнено продовжує своє відновлення. При цьому більш швидкими темпами відновлюється сектор короткострокової оренди. Кількість ночівель, проведених в закладах короткострокового розміщування через онлайн-платформи сумісного користування, по відношенню до кількості ночівель, проведених в традиційних закладах короткострокового розміщування в ЄС протягом 2018-рр.-2021рр. зросла з 69,7% до 78% (Калайтан & Данчевська, 2023a). Дані Євростату також свідчать про більш швидке відновлення цього сектору індустрії гостинності порівняно з традиційними формами. Так, за щомісячними даними кількість ночівель, проведених в закладах розміщування, заброньованих через онлайн платформи сумісного користування, перевищувала рівень 2019р. і в червні 2023р. досягла 25,4% зростання (Eurostat, 2024). У табл. 1 наведено базисні щомісячні темпи зміни (по відношенню до 2019р.) кількості ночівель, проведених в закладах короткострокового розміщування ЄС з виділенням темпів зміни кількості ночівель, проведених у засобах розміщування, заброньованих через онлайн платформи економіки сумісного користування. Дані табл.1 демонструють більш швидке відновлення засобів короткострокового розміщування туристів в економіці сумісного користування після COVID-2019. Більше того, 2022 та 2023 роки показують стрімке зростання сектору розміщування економіки сумісного користування порівняно з 2019 роком (від 25,4% до 47,8% у різні місяці 2023р.) на фоні більш повільного відновлення традиційного сектору проживання (від -6% до 6,1% за переш півріччя 2023р.).

Економіка сумісного користування охоплює велику кількість секторів і швидко поширюється по всьому світу. У США в 2021 році на частку короткострокової оренди припадало приблизно 27% ринку житла у США, що на 10 пунктів більше, ніж у 2019 році (Phocus wige, 2024). Це настільки успішна бізнес-модель, що на цю сферу вийшли навіть традиційні готельні компанії, такі як Marriott International (Marriott, 2024). При цьому існування цієї бізнес-моделі в індустрії гостинності створює певну напруженість між постачальниками послуг, операторами ринку та державою. Зокрема це стосується сплати податків, ухилення від правил, створення нерівних економічних умов для інших учасників традиційної економіки. Власники готелів в США вказують на слабкі або часткові податкові вимоги платформ короткострокової оренди в деяких регіонах як свідчення того, що в індустрії гостинності немає рівних правил гри (Adirondack Daily Enterprise, 2024). Недоотримані податкові надходження могли б бути спрямовані на розвиток туристичної інфраструктури дестинацій та сприяти зростанню туристичних потоків. Наведені у табл.1 дані допомагають уявити масштаби імовірного недоотримання податкових надходжень та зробити висновок щодо прискореного зростання їх обсягу.

Під час формування моделі адміністрування податків у цій сфері важливо враховувати моделі оплати, які використовуються. Платформи, вибираючи модель оплати, керуються різними економічними, соціальними та комерційними факторами. Як правило, постачальник житла (тобто господар) стягує орендну плату, і гість сплачує її або безпосередньо господарю, або через платформу. Крім того, платформа стягує комісію або з господаря, або з гостя, або з обох. Варіанти цих платіжних моделей можуть включати:

Таблиця 1 – Базисні темпи зміни кількості ночівель в короткострокових закладах розміщування ЄС за 2020-2023рр. у розрізі місяців
Table 1 – Rate of change in the number of overnight stays in EU short-term accommodation establishments in 2020-2023 by month

Місяць	Базисні темпи зміни кількості проведених ночівель в короткострокових закладах розміщування (по відношенню до 2019р.), у %							
	Житло на час відпустки та інші короткострокові засоби розміщування**				Короткострокове проживання через платформи економіки сумісного користування***			
	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.
січень	5,9	-58,5	-6,0	-6,0	26,0	-23,1	31,0	40,6
лютий	9,0	-53,3	-0,3	-0,3	36,9	-4,1	40,4	47,8
березень	-52,9	-56,9	-3,5	-3,5	-49,0	-20,6	12,4	25,6
квітень	-92,1	-63,2	1,1	1,1	-91,2	-45,3	25,3	41,3
травень	-80,1	-36,6	5,5	5,5	-65,5	4,9	23,3	38,0
червень	-49,1	-16,1	3,5	3,5	-28,9	8,8	20,2	25,4
липень	-11,2	7,8	3,8	3,8	14,5	44,2	34,2	*
серпень	0,8	11,1	2,1	2,1	18,6	27,2	14,1	*
вересень	-7,9	10,9	6,1	6,1	6,6	20,4	17,9	*
жовтень	-16,4	11,5	6,0	*	-8,7	20,3	18,2	*
листопад	-57,6	-1,1	3,4	*	-63,0	0,5	6,5	*
грудень	-57,5	-7,8	0,9	*	-44,7	7,3	14,4	*
Разом	-29,3	-8,3	21,0	*	-6,7	19,9	27,3	*

Джерело: сформовано автором на основі даних (Eurostat, 2024)

Примітка 1: *дані ще не оприлюднені

Примітка 2: **цей клас включає житло, що надається: дитячі та інші будинки відпочинку; квартири та бунгало для відвідувачів; котеджі; молодіжні гуртожитки та гірські притулки.

Примітка 3: ***дані охоплюють оренду на час відпустки (за винятком готелів і кемпінгів), пропоновану через чотири онлайн-платформи економіки сумісного користування: Airbnb, Booking.com, Expedia Group и TripAdvisor.

Модель 1: Платформа може стягувати комісію $x\%$ з постачальників і комісію $y\%$ з користувачів. Користувач платить всю суму (наприклад, орендну плату і плату за обслуговування) авансом платформі; потім платформа платить господарю за вирахуванням комісії та плати за обслуговування.

Модель 2: Платформа може стягувати $x\%$ комісії за транзакцію (комісію) тільки з провайдерів; користувачі не платять комісію. Користувач платить провайдеру узгоджену суму, який згодом переказує комісію $x\%$ платформі.

Модель 3: Платформа може стягувати $x\%$ комісії за транзакцію (комісію) тільки з провайдерів; користувачі не платять комісію. Користувач платить платформі узгоджену суму, яка згодом платить провайдеру за вирахуванням комісії $x\%$.

Модель 4: Платформа не стягує комісію з провайдера і користувача. Платформа надає місце, де провайдер і користувач можуть зв'язатися один з одним, але базова транзакція виконується тільки між провайдером і користувачем без участі платформи. Дохід платформи надходить від реклами, що розміщується на платформі.

Операції з готівкою у секторі розміщення в країнах з розвинутою економікою є рідкістю, але можливими - в моделі 2, де користувач може платити готівкою безпосередньо постачальнику. Платформа згодом отримуватиме свою комісію від провайдера, або додаючи її до періодичної абонентської плати провайдера платформі, або запитуючи у провайдера періодично переказувати її на платформу.

Нові способи оплати: мобільні платіжні рішення, такі як мобільні гаманці, дедалі частіше використовуються в країнах, що розвиваються, де більша частина населення має обмежений доступ до формальних фінансових послуг. З'являються й інші платіжні рішення, що ґрунтуються на технологіях, включно з використанням цифрових активів (наприклад, деякі платформи у сфері розміщування розглядають можливість приймання певного типу цифрових активів (біткойнів) у певних регіонах світу), які можуть стати більш популярними найближчими роками (OECD, 2021).

Національні та місцеві бюджети можуть отримувати податкові надходження від учасників короткострокової оренди. В основному це податок на тимчасову зайнятість, податок на додану вартість (ПДВ), податок на товари та послуги, а також податок на проживання (WTTC, 2022). В США на додаток до податку на тимчасове проживання, деякі міські ради можуть додавати додатковий податок або надбавку на короткострокову оренду. Наприклад, у Чикаго, штат Іллінойс у 2016р. запроваджено 4% надбавку та ще одну 2% надбавку у 2018 році (Phocus wire, 2024). Партнерство з платформами для збору, обчислення та подальшого переказу податків від імені операторів короткострокової оренди може зняти функції податкового адміністрування з органів виконавчої влади, забезпечуючи при цьому збільшення надходжень до бюджету (WTTC, 2022).

Згідно з дослідженням Національної ліги міст (США), проведеним у 2022 році, 82% опитаних міст вимагають, щоб господарі засобів розміщування для короткострокової оренди переказували податки безпосередньо до міста, і тільки 5% вимагають, щоб онлайн платформа збирала і перераховувала місцеві податки від імені господарів (National League of Cities, 2024). Такі міста, як Аннаполіс, штат Меріленд, і Чарльстон, штат Південна Кароліна, вимагають від платформ перераховувати податки до міста від імені власників житла, автоматично збираючи податкові надходження під час бронювання. І хоча така процедура є простішою, кілька міст у Південній Кароліні, зокрема Чарльстон, судяться з платформами, стверджуючи, що вони не перераховують повну суму податків.

Господарі засобів короткострокової оренди і керуючі нерухомістю повинні з'ясувати, де їм необхідно зареєструватися і які податки вони повинні збирати та перераховувати. На практиці деякі господарі можуть випадково стягувати з клієнтів податок, який також стягує платформа. Інші можуть просто вважати за краще взагалі не займатися податками (Phocus wire, 2024).

WTTC за підтримки Airbnb розробила звіт про кращі практики оподаткування в сфері короткострокового розміщування туристів через онлайн платформи. У звіті наведено тематичні дослідження про те як в Південній Африці, США, та Австралії, застосовують обмін даними, реєстрацію, оподаткування, щоб використовувати туризм і короткострокову оренду на користь усіх зацікавлених сторін (WTTC, 2022). Зокрема у звіті зазначається, що багато урядів розробили процедури реєстрації у партнерстві з платформами короткострокової оренди, такими як Airbnb, які вимагають від операторів реєструвати своє житло. Проста вимога цифрової реєстрації, що передбачає збір інформації такої як адреса, ім'я та контактні дані власника/оператора заохочує операторів дотримуватися вимог законодавства. Це також забезпечує урядам необхідний нагляд за їхньою діяльністю, допомагаючи їм приймати рішення про те, як розвивати галузь або керувати нею. Компанія Airbnb розробила низку інструментів включаючи спрощену систему онлайн реєстрації для подальшої підтримки дотримання місцевих правил.

У тих регіонах, де Airbnb уклала угоди з урядами або за законом зобов'язана збирати і перераховувати місцеві податки від імені господарів, компанія розраховує ці податки і стягує їх з гостей під час бронювання. Потім Airbnb перераховує зібрані податки до відповідного податкового органу від імені господарів. Це можуть бути податок на проживання, податок на додану вартість (ПДВ), а також податок на товари та послуги (GST).

В інших регіонах необхідно самостійно збирати і перераховувати такі податки. Це ж стосується територій, де Airbnb стягує не всі застосовувані податки. Автоматизація полегшує збір і сплату податків (Airbnb, 2024a). Наразі Airbnb збирає та перераховує податки від імені господаря в таких місцях: Бермудські Острови, Британські Віргінські Острови, Німеччина, Індія, Італія, Канада, Литва, Малайзія, Мексика, Нідерланди, Португалія, Словаччина, Тайвань, Франція, Швейцарія, США та ін. У табл.2 наведено інформацію про податки, що стягуються компанією Airbnb в деяких країнах автоматично з господарів, які здають в короткострокову оренду своє житло.

Таблиця 2 – Податки, що стягуються компанією Airbnb автоматично в деяких країнах з господарів, які здають в короткострокову оренду своє житло
Table 2 – Taxes levied by Airbnb automatically in some countries on hosts who rent out their homes for short-term use

Країна	Податок	Ставка податку	Примітка
Франція	Туристичний збір	Ставка залежить від типу житла (для класифікованого житла). Встановлюється в євро з людини за ніч. Для «некласифікованого житла ставка 1-5% від вартості ночівлі з людини	Сума переводиться 2 рази на рік в город від імені господарів
	Місцеві податки, а також податок Великого Парижу	15% від вартості оренди	
Литва, Вільнюс	Міський податок	2 євро з людини за ніч при бронюванні не менш ніж на один місяць	Стягується при бронюванні
Словачія, Братислава	Туристичний податок	3,00–3,50 євро з людини за ніч	Стягується при бронюванні
Швейцарія	Туристичний податок	від 0,5 до 4,0 швейцарських франків з людини за ніч у залежності від кантону	Стягується при бронюванні
Італія	Туристичний податок	У відсотках від вартості проживання (у залежності від регіону, максимум - 6%), або в євро за одну ніч з людини (у залежності від регіону, максимум 7 євро)	Стягується при бронюванні
Німеччина	Туристичний податок	У відсотках від вартості проживання (відсоток різниться в різних регіонах, максимум - 7,5%), або в євро за одну ніч з людини (максимум - 5 євро)	Стягується при бронюванні
Канада	ПДВ, гармонізований податок на продаж, та/або податок з продажу Квебека	5-15% від вартості оренди, включаючи плату за прибирання (при проживанні до 30 ночей). Проживання терміном більше 1 місяця не оподатковується	Airbnb зареєстрована в Податковому агентстві Канади
	Муніципальний податок на проживання	3,5%-9% від вартості проживання	
Нідерланди	Туристичний податок	У відсотках від вартості проживання (у залежності від регіону, максимум - 12,55%), або в євро за одну ніч з людини (максимум - 6 євро)	З 1.01.2020р. постачальники житла з функцією готелю повинні самі сплачувати туристичний податок муніципалітету Амстердама
Мексіка	ПДВ	16%	Стягуються при бронюванні
	Податок на проживання	У відсотках від вартості проживання (відсоток різниться в різних регіонах, максимум - 6%)	
Північна Кароліна (США)	Податок з продажу	6,75%–7,5 % від оголошеної вартості оренди	Стягуються при бронюванні
	Податок на проживання	1%–8 % від оголошеної вартості у залежності від міста	

Джерело: сформовано автором на основі (Airbnb, 2024b)

Багато урядів співпрацюють з онлайн платформами короткострокової оренди для збору даних, що дозволяє їм відстежувати та управляти діяльністю в цій сфері. Обмін даними також відіграє важливу роль у підтримці політичних рішень, що стосуються розвитку туризму. Крім того, коли уряди створюють реєстраційні системи, вони збирають необхідну контактну інформацію перед видачею номеру дозволу. Після цього Airbnb може легко ділитися ідентифікаторами лістингу (оголошення) та URL-адресами, які відповідають кожному реєстраційному номеру. Ця комбінація (реєстраційний номер, ідентифікатор лістингу (оголошення)/ URL-адреса) дає урядам те, що їм потрібно для забезпечення дотримання своїх законів, захищаючи при цьому конфіденційність даних споживачів. Airbnb створив свій міський портал як універсальний засіб для урядів і партнерів, щоб ділитися цими важливими частинами даних у спрощеному автоматизованому режимі. Майже 200 урядів та організацій мають власні міські портали і регулярно отримують дані.

Найбільший та найпопулярніший туристичний центр Австралії – Сідней вжив комплексних заходів для регулювання короткострокової оренди житла, включаючи впровадження системи реєстрації. У червні 2018 року уряд Нового Південного Уельсу оголосив про створення нової нормативної бази для управління короткостроковою орендою житла. Одним з ключових моментів цієї нормативно-правової бази є обов'язковий реєстр приміщень для короткострокової оренди. Процес реєстрації, який набув чинності в листопаді 2021 року, є повністю цифровим. Держава запровадила реєстраційний збір у розмірі 65 австралійських доларів за перші 12 місяців із подальшою сплатою 25 австралійських доларів щороку (WTTC, 2022). На додаток до офіційних реєстраційних протоколів у грудні 2020 року було запроваджено обов'язковий Кодекс поведінки для індустрії розміщування. (Code of conduct, 2021). Кодекс окреслює юридичні обов'язки та стандарти для всіх учасників галузі (Code of conduct, 2021).

У 2017 році міська влада м. Сіетл (США) прийняла постанову щодо регулювання короткострокової оренди. Відповідно до постанови оператори короткострокової оренди були зобов'язані мати дійсну ліцензію терміном на 12 місяців та податковий сертифікат бізнес-ліцензії для здачі в оренду житла відвідувачам. Цей новий підхід вимагав ефективних інструментів збору та управління даними, які б дозволили міській владі ефективно відстежувати всі операції короткострокової оренди, а також те, наскільки часто використовувалась нерухомість відвідувачами. З цією метою м. Сіетл з 2019р. співпрацює з платформами короткострокової оренди, включаючи Airbnb і Vrbo, щоб збирати щомісячні та щоквартальні звіти (WTTC, 2022).

Компанія Airbnb добровільно почала збирати та перераховувати податок на проживання в Пуерто-Ріко в розмірі 7% від вартості номера (термін до 90 днів) від імені всіх господарів у 2017 році, після підписання Меморандуму про взаєморозуміння з державною організацією (PRTC), яка відповідає за політику та регулювання туристичного сектору. Угода про збір податку гарантує PRTC, що податок на проживання буде на 100% перерахований Airbnb. У межах своїх зобов'язань перед урядом Франції щодо сталого туризму, взятих у лютому 2021 року, Airbnb пообіцяла посилити реєстрацію у великих містах Франції, дозволивши подавати оголошення про оренду лише житла з реєстраційними номерами. На даний момент близько 20 міст у Франції користуються перевагами цього зобов'язання від Airbnb. Ці міста також обладнані порталом Airbnb City, який надає місцевій владі інструменти для полегшення контролю за орендарями, а також доступ за запитом до детального набору даних про діяльність орендарів (WTTC, 2022).

У межах співпраці з Естонським податковим і митним департаментом (EMTA), Airbnb погодилась у грудні 2018 року дозволити господарям добровільно повідомляти про свої доходи від Airbnb до EMTA одним натисканням кнопки. Після того як господарі надають Airbnb свою згоду та податковий ідентифікаційний номер, Airbnb автоматично надсилає ці дані до EMTA щороку. Потім EMTA попередньо заповнює річну податкову декларацію господарів про доходи, отримані на платформі Airbnb. Це не лише спрощує податкове декларування послуг хостингу, але й допомагає уряду Естонії отримати вигоду від нових надходжень, що генеруються завдяки короткостроковій оренді (WTTC, 2022).

Разом з тим багато критики лунає в бік Airbnb стосовно ухиляння від сплати податків. Так, Pantazatou (2018) зазначає, що Airbnb, як і багато інших транснаціональних компаній, що працюють у рамках або за межами економіки сумісного користування, наприклад, може спрямовувати свій європейський прибуток до ірландської дочірньої компанії через дуже

низький корпоративний прибуток в Ірландії, і переносити свої збитки до країн з високим корпоративним прибутковим податком. У результаті Airbnb платить дуже мало або майже не платить податків усім іншим європейським країнам, де вона працює. Pantazatou (2018) також відмічає, що не зважаючи на наявність кількох Директив щодо оподаткування економіки сумісного користування, законодавство ЄС не змушує держави-члени приймати закони, які б охоплювали учасників цього сектору економіки, і, як наслідок, існуючі Директиви не вирішують проблему ухиляння від сплати податків на рівні платформи або надавачів послуг.

Слід зазначити, що законодавство ЄС продовжує розвиватись у цьому напрямі. Так, у березні 2021 р. було прийнято переглянуті правила податкової прозорості ЄС для цифрових платформ (так звана Директива про адміністративне співробітництво в сфері оподаткування - DAC7). Переглянута директива DAC7 запроваджує масштабоване та скоординоване зобов'язання щодо стандартизованої звітності для цифрових платформ, розташованих як в ЄС так і за його межами, а також автоматичний обмін інформацією між податковими адміністраціями країн-членів про доходи, отримані продавцями через цифрові платформи (Council Directive, 2021).

Українські національні онлайн платформи на даний момент не здійснюють функцій стягнення і перерахування податків в сфері короткострокової оренди житла. Вони лише надають власникам можливості розміщення оголошення за відповідну оплату. Виникає питання - які податки (за умов належної організації збору інформації) слід стягувати з учасників економіки сумісного користування в Україні? Адже туризм є чутливою для оподаткування сферою (Калайтан та ін., 2022b). В Україні туристи, які користуються послугами короткострокової оренди не сплачують туристичний збір, тоді як з туристів, які проживають в готелях, цей збір стягується. Туристичний збір не є високим, тому його стягнення не вплине на зменшення попиту з боку туристів, які користуються послугами економіки сумісного користування. В перспективі, за умов належної організації розрахунків через онлайн платформи, було б доцільним впровадження автоматичного стягнення туристичного збору з подальшим його спрямуванням до туристичних регіональних фондів, пропозицію щодо створення яких висловлювала голова Державного агентства розвитку туризму України М. Леськів (Укрінформ, 2021). Створення таких фондів формуватиме передумову для цільового використання коштів туристичного збору. Адже на даний час туристичний збір надходить до місцевого бюджету і може бути використаний на цілі, не пов'язані з розвитком туризму.

Висновки. Економіка сумісного користування охоплює велику кількість секторів і швидко поширюється по всьому світу. У США в 2021 році на частку короткострокової оренди припадало приблизно 27% ринку житла, що на 10 пунктів більше, ніж у 2019 році (Phocus wire, 2024). Така тенденція багато в чому сформувалась внаслідок появи цифрових платформ, які виступають посередниками для мільйонів нових економічних суб'єктів і споживачів по всьому світу. За даними Євростату кількість ночівель, проведених в закладах розміщування, заброньованих через онлайн платформи, перевищила рівень 2019р. і в червні 2023р. досягла 25,4% зростання, що значно вище ніж темпи відновлення в традиційному секторі (Eurostat, 2024). 2022 та 2023 роки показують стримке зростання сектору розміщування економіки сумісного користування порівняно з 2019 роком (від 25,4% до 47,8% у різні місяці 2023р.) на фоні більш повільного відновлення традиційного сектору проживання (від -6% до 6,1% за перш півріччя 2023р.).

При цьому існування такої успішної бізнес-моделі створює певну напруженість між постачальниками послуг, операторами ринку та державою. Той факт, що економіка сумісного користування є економікою, що функціонує через онлайн платформи, ускладнює її оцінку в межах податкового законодавства. Позитивний практичний досвід вирішення проблемних питань в сфері оподаткування короткострокової оренди має компанія Airbnb. Ця компанія збирає та перераховує податки у тих регіонах, де вона уклала угоди з урядами або за законом повинна це робити.

У післявоєнному періоді було б доцільним впровадження в Україні практики автоматичного стягнення туристичного збору онлайн платформами з подальшим його спрямуванням до туристичних регіональних фондів. Створення таких фондів формуватиме передумову для цільового використання коштів туристичного збору на розвиток туризму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Калайтан Т., Данчевська І. Економіка сумісного користування та страхування в індустрії гостинності. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна серія «Економічна»*. 2023. № 104. С. 58–67. DOI: <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2023-104-07>
2. Sharing services in the U.S.- statistics & facts. Statista. URL: <https://www.statista.com/topics/4694/sharing-services-in-the-us/#topicOverview>
3. The Impact of the Growth of the Sharing and Gig Economy on VAT/GST Policy and Administration. OECD. DOI: <https://doi.org/10.1787/51825505-en>
4. Airbnb - statistics & facts. Statista. URL: <https://www.statista.com/topics/2273/airbnb/>
5. The Global Gig Economy: Capitalizing on a ~\$500B Opportunity, Mastercard and Kaiser Associates. Mastercard & Kaiser Associates. 2019. URL: <https://newsroom.mastercard.com/wp-content/uploads/2019/05/Gig-Economy-White-Paper-May-2019.pdf>
6. Kalaitan T., Hrymak O., Kushnir L., Kondrat I., Yaroshevych N. Shadow economy in the hospitality industry. Ways of its educe in Ukraine. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. Vol. 2. No. 49. P. 300–312. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptop.2.49.2023.4002>
7. Hira A., Riley K. The emergence of sharing economy: implications for development. *Journal of Developing Societies*, 2017. Vol. 33. Is. 2. P. 175–190. DOI: <https://doi.org/10.1177/0169796X17710071>
8. Botsman R., Rogers R. What's Mine is Yours: The Rise of Collaborative Consumption. New York: Harper Collins, 2010. 644 p.
9. Albinsson P. A., Yasanthi P. B. Alternative marketplaces in the 21st century: Building community through sharing events. *Journal of Consumer Behavior*. 2012. Vol. 11. Is.4. P. 303–315. DOI: <https://doi.org/10.1002/cb.1389>
10. Sánchez-Pérez M., Terán-Yépez E., Marín-Carrillo M. B., Rueda-López N. 40 years of sharing economy research: An intellectual and cognitive structures analysis. *International Journal of Hospitality Management*. 2021. Vol. 94. P. 102856. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2020.102856>
11. Shabrina Z., Arcaute, E., Batty, M. Airbnb's disruption of the housing structure in London. *Urban Studies*. 2021. Vol.59. Is.1. P. 197–221. DOI: <https://doi.org/10.1177/0042098020970865>
12. Sheppard S., Udell A. Do Airbnb properties affect house prices? Williams University Working Paper. 2018. URL : https://pdfs.semanticscholar.org/c41a/555192f8b8a63413cfd461f4295b95123e6f.pdf?_ga=2.259932618.15608359.1596668421-1815735046.1596668421
13. De Groen W. P., Maselli L. The Impact of the Collaborative Economy on the Labour Market. CEPS Special Report No. 138. 2016. URL: https://www.ceps.eu/wp-content/uploads/2016/06/SR138CollaborativeEconomy_0.pdf
14. Bozdoganoglu B. Tax Issues Arise From a New Economic Model: Sharing Economy. *International Journal of Business and Social Science*. 2017. Vol.8. № 8: 119-137.
15. Economic Impact Research. WTTC: website .2023. URL : <https://wttc.org/research/economic-impact>
16. International tourism to reach pre-pandemic levels in 2024. UNWTO: website. 2024. URL : <https://www.unwto.org/un-tourism-world-tourism-barometer-data>
17. Kalaitan T., Hrymak O., Kushnir L., Shurpenkova R., Sarakhman O. Factors analysis slowing down the recovery of international tourism after COVID-2019. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: International Relations. Economics. Country Studies*. 2022. №15. P.102-114. DOI: <https://doi.org/10.26565/2310-9513-2022-15-11>
18. Tourism. Eurostat: website. 2024. URL : <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
19. Trusted homes backed by Marriott. Marriott: website. 2024. URL : <https://homes-and-villas.marriott.com/>
20. New York state lawmakers should adopt STR tax bill. *Adirondack Daily Enterprise*: website. 2024. URL: <https://www.adirondackdailyenterprise.com/opinion/editorials/2024/01/new-york-state-lawmakers-should-adopt-str-tax-bill/>
21. Best practices Short-Term Rentals. July 2022. WTTC: website. 2022. URL : <https://wttc.org/Portals/0/Documents/Reports/2022/Best%20Practices-%20Short%20Term%20Rentals.pdf?ver=2022-07-13-124741-227>

22. Critical tax changes impacting the lodging industry. *Phocus wire*: website. 2024. URL: <https://www.phocuswire.com/avalara-critical-tax-changes-impacting-lodging-industry>
23. Short-Term Rental Regulations: A guide for local governments. *National League of Cities*: website. 2024. URL: <https://www.nlc.org/wp-content/uploads/2022/05/Short-Term-Rental-Regulations.pdf>
24. How does Airbnb calculate and collect occupancy tax? *Airbnb*: website. 2024. URL: <https://ru.airbnb.com/help/article/1036>
25. In which regions does Airbnb offer automatic tax collection and payment? *Airbnb*: website. 2024. URL: <https://ru.airbnb.com/help/article/2509#section-heading-1>
26. Code of conduct for the short-term rental accommodation industry. *NSW Fair Trading Department of Customer Service*: website. 2021. URL: https://www.fairtrading.nsw.gov.au/_data/assets/pdf_file/0012/925788/Code-of-Conduct-for-the-Short-term-Rental-Accommodation-Industry.pdf
27. Taxation of the sharing economy in the EU May 2018. *Cambridge Handbook of Law and Regulation of the Sharing Economy*. 2018. URL: https://www.researchgate.net/publication/328289120_Taxation_of_the_sharing_economy_in_the_EU
28. Council Directive (EU) 2021/514 of 22 March 2021 amending Directive 2011/16/EU on administrative cooperation in the field of taxation. *Official Journal of the European Union*. 25.03.2021. URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021L0514&from=EN>
29. Калайтан Т.В., Гримак О.Я., Кушнір Л.П. Фіскальне стимулювання конкурентоздатності українського туризму в умовах Євроінтеграції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2022. Вип. 44. С.41–49. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2022-44-7>
30. В Україні потрібно створити туристичні регіональні фонди, до яких спрямовуватиметься туристичний збір. *Укрінформ*: вебсайт. 2021. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/3054736-v-ukraini-treba-stvoriti-cilovi-turistichni-regionalni-fondi-derzturizm.html>

Стаття надійшла до редакції 13.03.2024

Стаття рекомендована до друку 30.05.2024

REFERENCES

- Kalaitan, T., & Danchevska, I. (2023a). Sharing economy and insurance in the hospitality industry. *Bulletin of V. N. Karazin Kharkiv National University Economic Series*, (104), 58-67. doi: <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2023-104-07> (in Ukrainian)
- Statista. (2024a). Sharing services in the U.S.- statistics & facts. Retrieved from <https://www.statista.com/topics/4694/sharing-services-in-the-us/#topicOverview>
- OECD. (2021). The Impact of the Growth of the Sharing and Gig Economy on VAT/GST Policy and Administration. doi: <https://doi.org/10.1787/51825505-en>
- Statista. (2024b). Airbnb – statistics & facts. Retrieved from <https://www.statista.com/topics/2273/airbnb/>
- Mastercard & Kaiser Associates. (2019). The Global Gig Economy: Capitalizing on a ~\$500B Opportunity, Mastercard and Kaiser Associates. Retrieved from <https://newsroom.mastercard.com/wp-content/uploads/2019/05/Gig-Economy-White-Paper-May-2019.pdf>
- Kalaitan, T., Hrymak, O., Kushnir, L., Kondrat, I., & Yaroshevych, N. (2023b). Shadow economy in the hospitality industry. Ways of its educe in Ukraine. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2(49), 300-312. doi: <https://doi.org/10.55643/fcaptop.2.49.2023.4002>
- Hira, A., & Riley, K. (2017). The emergence of sharing economy: implications for development. *Journal of Developing Societies*, 33(2), 175-190. doi <https://doi.org/10.1177/0169796X17710071>
- Botsman, R., & Rogers, R. (2010). *What's Mine is Yours: The Rise of Collaborative Consumption*. New York: Harper Collins.

9. Albinsson, P. A., & Yasanthi, P.B., (2012). Alternative marketplaces in the 21st century: Building community through sharing events. *Journal of Consumer Behavior*, 11(4), 303-315. <https://doi.org/10.1002/cb.1389>
10. Sánchez-Pérez, M., Terán-Yépez, E., Marín-Carrillo, M. B., & Rueda-López, N. (2021). 40 years of sharing economy research: An intellectual and cognitive structures analysis. *International Journal of Hospitality Management*. Vol. 94, April 2021, 102856. <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2020.102856>
11. Shabrina, Z., Arcaute, E., & Batty, M. (2021). Airbnb's disruption of the housing structure in London. *Urban Studies*, 59 (1), 197-221. doi: <https://doi.org/10.1177/0042098020970865>
12. Sheppard, S., & Udell, A. (2018). Do Airbnb properties affect house prices? Williams University Working Paper. Retrieved from https://pdfs.semanticscholar.org/c41a/555192f8b8a63413cfd461f4295b95123e6f.pdf?_qa=2.259932618.15608359.1596668421-1815735046.1596668421
13. De Groen, W. P., & Maselli, L. (2016). The Impact of the Collaborative Economy on the Labour Market. CEPS Special Report No. 138. Retrieved from https://www.ceps.eu/wp-content/uploads/2016/06/SR138CollaborativeEconomy_0.pdf
14. Bozdoganoglu, B. (2017). Tax Issues Arise From a New Economic Model: Sharing Economy. *International Journal of Business and Social Science*, 8(8), 119-137.
15. WTTC. (2023). Economic Impact Research. Retrieved from <https://wtcc.org/research/economic-impact>
16. UNWTO. (2024). International tourism to reach pre-pandemic levels in 2024. Retrieved from <https://www.unwto.org/un-tourism-world-tourism-barometer-data>
17. Kalaitan, T., Hrymak, O., Kushnir, I., Shurpenkova, R. & Sarakhman, O. (2022a). Factors analysis slowing down the recovery of international tourism after COVID-2019. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: International Relations. Economics. Country Studies. Tourism*, (15), 102-114. doi: <https://doi.org/10.26565/2310-9513-2022-15-11>
18. Eurostat. (2024). Tourism. Retrieved from <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
19. Marriott. (2024). Trusted homes backed by Marriott. Retrieved from <https://homes-and-villas.marriott.com/>
20. Adirondack Daily Enterprise. (2024). New York state lawmakers should adopt STR tax bill. Retrieved from <https://www.adirondackdailyenterprise.com/opinion/editorials/2024/01/new-york-state-lawmakers-should-adopt-str-tax-bill/>
21. WTTC. (2022). BEST PRACTICES Short-Term Rentals. JULY 2022. Retrieved from <https://wtcc.org/Portals/0/Documents/Reports/2022/Best%20Practices-%20Short%20Term%20Rentals.pdf?ver=2022-07-13-124741-227>
22. Phocus wire. (2024). Critical tax changes impacting the lodging industry. Retrieved from <https://www.phocuswire.com/avalara-critical-tax-changes-impacting-lodging-industry>
23. National League of Cities. (2024). Short-Term Rental Regulations: A GUIDE FOR LOCAL GOVERNMENTS. Retrieved from <https://www.nlc.org/wp-content/uploads/2022/05/Short-Term-Rental-Regulations.pdf>
24. Airbnb. (2024a). How does Airbnb calculate and collect occupancy tax? Retrieved from <https://ru.airbnb.com/help/article/1036>
25. Airbnb. (2024b). In which regions does Airbnb offer automatic tax collection and payment? Retrieved from <https://ru.airbnb.com/help/article/2509#section-heading-1>
26. Code of conduct for the short-term rental accommodation industry. NSW Fair Trading Department of Customer Service. (2021). Retrieved from https://www.fairtrading.nsw.gov.au/_data/assets/pdf_file/0012/925788/Code-of-Conduct-for-the-Short-term-Rental-Accommodation-Industry.pdf
27. Pantazatou, K. (2018). Taxation of the sharing economy in the EU May 2018. Cambridge Handbook of Law and Regulation of the Sharing Economy. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/328289120_Taxation_of_the_sharing_economy_in_the_EU
28. Council Directive (EU) 2021/514 of 22 March 2021 amending Directive 2011/16/EU on administrative cooperation in the field of taxation. *Official Journal of the European Union*. 25.03.2021. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021L0514&from=EN>
29. Kalaitan, T., Hrymak, O., & Kushnir, I. (2022b). Fiscal Stimulation of the Competitiveness of

Ukrainian Tourism in the Conditions of European Integration. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series "International Economic Relations and World Economy"*, 44, 41-49. doi: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2022-44-7> (in Ukrainian)

30. Ukrinform. (2021). Ukraine needs to create regional tourism funds to which tourist tax will be directed. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/3054736-v-ukraini-treba-stvoriti-cilovi-turisticni-regionalni-fondi-derzturizm.html> (in Ukrainian)

The article was received by the editors 13.03.2024

The article is recommended for printing 30.05.2024

T. KALAITAN*, Ph.D. (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Tourism
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4774-4990>, e-mail: kalaitantv@gmail.com

*Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies Lviv,
50 Pekarska St., Lviv, 79010, Ukraine

SHARING ECONOMY AND TAXATION IN THE HOSPITALITY INDUSTRY

The purpose of the article is to study the problematic issues of taxation in the field of short-term rental using online platforms. Objectives: (1) to study the scale and development trends of the hospitality industry's sharing economy; (2) to determine the peculiarities of payment for short-term rental housing by booking through online platforms; (3) to study foreign experience in organising the collection and payment of taxes in the field of short-term rental housing using an online platform. The study found that the short-term rental sector is growing rapidly. This trend has largely been driven by the emergence of digital platforms that act as intermediaries between homeowners and tourists around the world. According to Eurostat, the number of nights spent in accommodation booked through online platforms exceeded the level of 2019 and reached 25.4% growth in June 2023, which is significantly higher than the recovery rate in the traditional sector. At the same time, the existence of such a successful business model creates certain tensions between service providers, market operators and the state. The fact that the sharing economy operates through online platforms makes it difficult to assess it within the framework of tax legislation. Airbnb has a positive practical experience in solving problematic issues in the field of short-term rental taxation. This company collects and remits taxes in the regions where it has entered into agreements with governments or is required by law to do so. In Ukraine, in the post-war period, it would be advisable to introduce the practice of automatic collection of tourist tax by online platforms (at the time of booking) with its subsequent transfer to regional tourist funds. The creation of such funds will form a prerequisite for the targeted use of tourist tax funds for tourism development.

Keywords: **sharing economy, short-term rental, taxation, hospitality industry, temporary accommodation.**

JEL Classification: L83, L85, H20, Z13.

Як цитувати: Калайтан Т.В. (2024). Економіка сумісного користування та оподаткування в індустрії гостинності. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна серія «Економічна»*, (106), 143-154. <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2024-106-14>

In cites: Kalaitan T. (2024). Sharing economy and taxation in the hospitality industry. *Bulletin of V. N. Karazin Kharkiv National University Economic Series*, (106), 143-154. <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2024-106-14> (in Ukrainian)
